

Arkivsaknr. :	09/482
Befaringsdato:	29-30. sep. og 2. okt. 2009
Kommune:	Flakstad
Gård:	Ramberg Gnr: 29 Bnr: 9
Formål:	Reguleringsplan Ramberg skole, idrettsplassen
Nyregistrert:	Askeladden ID nr. 130933
Kontrollregistrert:	Askeladden ID nr. 38480
Rapport av:	Anne Herstad

Bakgrunn

Fylkeskommunen mottok den 19.01.2009 varsel om utarbeidelse av reguleringsplan ved idrettsplassen ved Ramberg skole i Flakstad kommune. Reguleringsplanen utarbeides av Hålogaland plankontor AS på oppdrag fra Flakstad kommune. Siden det er kjent en rekke automatisk fredete kulturminner i det nære området, ble det fra fylkeskommunens side meldt om arkeologisk registrering av det berørte området i det kulturminnefaglige innspillet datert 20.02.2009. Registreringen var planlagt utført i uke 27, og arkeologer var på stedet, men det viste seg at størstedelen av det aktuelle planområdet bestod av dyrket mark som ikke var slått, og som var leid bort. Da kommunen ikke ville dekke leietakers økonomiske tap i forbindelse med tap av slått, ble den arkeologiske registreringen utsatt. Det ble presisert fra fylkeskommunens side at planen ikke kan egengodkjennes før forholdet til automatisk fredete kulturminner er avklart i uttalelse til reguleringsplanen datert 24.08.2009.

Figur 1: Sandneset. Sjakt A, B og C i forgrunnen, sjakt D, E og F vises så vidt i bakgrunnen. Tatt mot NV.

Registrering

Registreringen fant sted den 29-30. september og den 2. oktober 2009 og ble utført av undertegnede. Værforholdene var til tider utfordrende med kraftige regn- og haglbyger og sterk vind. Dette medførte ikke større problemer, da undergrunnen drenerer svært godt. Gravemaskinfører ved undersøkelsen var Arthur Rishaug fra Rasmussen Anlegg AS.

Undersøkelsene foregikk ved hjelp av maskinell søkesjakt, hvor matjord ble fjernet av en gravemaskin med flat grabb, mens undergrunnen ble rensset opp manuelt med krafse. Med denne metoden kan kulturminner under dyrket mark påvises i form av ulike nedgravinger knyttet til bosetning eller utmarksbruk. Slike nedgravinger kan for eksempel være stolpehull og veggrøfter til hus, ildsteder, kokegroper, dyrkningsspor eller overpløyde graver fra bronse- eller jernalder.

Tidligere funn og undersøkelser

Alle opplysningene som følger er hentet fra diverse rapporter, brev og innberetninger fra topografisk arkiv ved fylkeskommunen samt Askeladden, og det blir ikke referert direkte til de ulike rapportene:

I 1958 ble det funnet en flatmarksgrav på bruksnummer 9 på Ramberg. Funnet ble gjort under utgraving av en hustomt til våningshus, men det er uklart nøyaktig hvor funnet ble gjort. Skjelettet ble funnet under dyrket mark i en grop som var ca 1,5 meter lang og ca 1 meter dyp, orientert N-S, og skjelettets hode ble funnet i sør. Skjelettet lå kun 20-30 cm dypt i gropen, og beinrestene var noe omrota av pløying. I gropen lå det 5-6 større stein, mens undergrunnen rundt gropen besto av fin, steinfri sand. Det ble i tillegg funnet dyrebein i graven. I følge daværende grunneier, Alf Holst, hadde det tidligere ligget to sirkulære hauger på ca 2 meter i diameter og 30-40 cm høyde, en på hver side av graven. Disse haugene var utplanerte i 1958. Funnet ble innsendt til Tromsø Museum av daværende sogneprest Harald Skjerve som i sitt brev av 11.nov. 1958 skriver at ”.. det ble nevnt at det visstnok tidligere skulle være funnet knokler et stykke unna”. Det er uklart om det er finner, grunneier eller andre som har funnet de omtalte knoklene.

I 1960 ble det ved graving av telefonkabel funnet nok en flatmarksgrav, denne gang på bruksnummer 5. Funnet ble gjort under graving av telefonkabel, og bestod av et godt bevart skjelett med sverd, spyd og kniv. Funnet er datert til merovingertid og funnstedet ligger inne i Askeladden under ID nr. 111658-2. Skjelettet lå ca 60 cm dypt under flat mark i en kiste av kantstilte heller med dekkheller. Kisten var orientert N-S og hodet lå i nord. Kisten var ca 1,7-1,8 m lang, ca 50-60 cm bred og ca 30 cm høy. Det var skjellsand i bunnen av kisten. Skjelettet ble gravd ned igjen på samme sted. Gjenstandene ble hentet av Jens Storm Munch til Tromsø museum under Ts. 6679, og han beskriver funnkonteksten i sin innberetning. I denne er det angitt at skjelettfunnet fra 1958 ble funnet i et område ca 60-80 m vest for merovingertidsgrava, og at det rundt denne graven skal ”være funnet et par slike skjelettfunn i det samme området”.

I 1975 ble det gravd en hustomt til et tilbygg på bruksnummer 116, en tomt som i følge beskrivelsen til Munch lå midt inne i det vestligste området med graver. Her ble det funnet en del bein i oppkastet masse som legen på stedet mente trolig var menneskebein. To profilskisser ble tegnet av arkeolog Unn Omberg, men beina ble ikke tatt vare på.

Under registreringer i forbindelse med Økonomisk kartverk i 1986 ble et større område avgrenset som flatmarksgravfelt (vedlegg 3). Det er uvisst på hvilken bakgrunn feltet ble avgrenset. Avgrensingen førte til flere undersøkelser på 90-tallet både av fylkeskommunen og av Tromsø museum. Deler av veien ut mot Sandneset som går gjennom avgrensingen til flatmarksgravfeltet er undersøkt arkeologisk, men uten funn. Områdene som ble undersøkt var i begge endene av feltet. I tillegg har fylkeskommunen sjaktet på selve Sandneset hvor dagens bebyggelse ligger (gnr/bnr 29/6), rett vest for undersøkelsen i 2009. Det ble ikke funnet noe her, men det bør legges til at de fem sjaktene på Sandneset var av svært beskjeden bredde (0,5 – 1 meter), noe som kan gjøre det vanskelig å påvise strukturer. Undergrunnen på Sandneset er beskrevet som fin skjellsand. Det har også vært sjaktet på tomte 29/259, tomte som ligger rett sør for sjakt A fra 2009. Her er undergrunnen beskrevet som sjøsand som er hardpakket med stein.

I 2005 ble det påvist kulturlag fra en gårdshaug i en grøft ved E 10. Området ble undersøkt arkeologisk, og gårdshaugen er beskrevet i Askeladden med ID nr. 111658. Ved denne befaringen ble funnstedet for flatmarksgrava fra 1960 påvist og funnstedet innmålt (markert på vedlegg). Flatmarksgravfeltet ble samtidig innskrenket kraftig på grunn av de negative undersøkelsene på stedet av Tromsø museum og fylkeskommunen, og flatmarksgravfeltet fikk ID nr. 38480.

Nytt skjelettfunn

Ved en arkeologisk undersøkelse av ny gangvei vest for E10 på Ramberg i juni 2009 ble det opplyst om et nytt skjelettfunn. Det skal være funnet deler av et menneskeskjelett under graving av kabel for ca 5 år siden. Kabelen går parallelt og øst for veien til Sandneset og inn til en boks som står ca 5 meter nord for funnet. Skjelettet skal ha blitt gravd ned igjen i kabelgrøfta på stedet det ble funnet av gravemaskinføreren. Funnstedet ble påvist av en lokal mann som kjente til hendelsen, og funnstedet ligger rett nord om avgrensingen til flatmarksgravfeltet ID 38480 (se vedlegg). På bakgrunn av denne opplysningen er avgrensingen av flatmarksgravfeltet utvidet med ca 15 meter mot nord i Askeladden, riksantikvarens kulturminnedatabase.

Sjakt J, K, L og M

Den sørligste delen av reguleringsplanen omfatter en liten fotballbane samt skolens potetåker, og området ble undersøkt ved hjelp av sjaktene J, K, L og M (vedlegg 2). En høyspentkabel går tvers over området, omtrent der hvor stien går. Sjakt J ble lagt i potetåkeren og viste matjord over 20-40 cm med påfylte masser av svært fin, hvit sand over sprengt bruddstein. I følge maskinfører er størstedelen av skoletomte er sprengt ut, og deler av steinen er lagt utover tomte i sør og dekket med hvit fin sand og deretter matjord. Sjakt L og de østligste 5 meter av sjaktene K og J viste opprinnelig undergrunn, og sjakt K og J viste tydelig overgang til sprengt stein og påfylte masser. Skoletomte er noe høyere enn huset i sør og huset i vest samt mye høyere enn dyrkamarka 29/5 i øst og den undersøkte dyrkamarka 29/9 i vest. Alle sjaktene var negative og det ble ikke påvist urørt undergrunn under bruddsteinen.

Askeladden ID nr. 130933

En stor del av reguleringsplanen omfatter dyrket mark rett vest for skolebygningene. Det ble her gravd ni sjakter på ca 3,5 m bredde og av varierende lengde. Undergrunnen bestod av fin lys sand med store partier med skjellsand, og var helt steinfri. Det ble funnet strukturer som er

tolket som automatisk fredete kulturminner under dyrket mark i sjaktene B, C, G og I (vedlegg 2). Strukturene er beskrevet i strukturlista (vedlegg 4). Strukturene har bokstavnavn etter sjakta og så nummer. En strømkabel går tvers over området mellom sjakt C og F. Sjakt D er anlagt på en mindre høyde i terrenget, og det er et dypt søkk mellom sjakt E og G.

Det ble funnet to steinpakninger (G4 og I1) og tre mannslange nedgravinger (B1, G1 og G3), som er tolket som flatmarksgraver. Det ble også påvist åtte stolpehull som ikke ble tolket inn i en klar huskonstruksjon (C1-4 og 6-8). En struktur er tolket som et grophus (C10), og en annen større struktur har en usikker tolkning til et mulig grophus (G2). Det ble også funnet to mindre nedgravinger med usikker funksjon (C5 og C11). Etter endt undersøkelse ble stolpehullene og de to flatmarksgravene med steinpakning dekket til med hvit veiduk før sjaktene ble gjenlagt. Dette ble ikke gjort med de resterende strukturene, men matjordslaget var såpass dypt at eventuell ny pløying ikke vil skade disse.

Alle nedgravningene bestod av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord, og alle strukturene hadde moderne matjord i toppen. Ved opprensing var det et klart skille mellom den moderne matjorda og den mye fastere og mørkere fyllmassen til strukturene. Ikke alle strukturene ble rensset helt opp pga tidsmangel. Matjordslaget varierte i dybde, men var på ca 30 cm over den største delen av feltet, og det ble funnet en del dyrebein løst i matjorda. Disse ble ikke tatt vare på. Moderne pløyespor ble påvist på topper i terrenget hvor matjordslaget var tynnest, de første ti meter av NV-enden av sjakt A, B og C, de første 10 meter av nordenden av sjakt D og E, samt i vestenden av sjakt G og i hele sjakt I.

Flatmarksgraver

Figur 2: G4. Steinene til høyre er heller som delvis er satt på høykant, mens flere av steinene til venstre er flyttet på av pløying. Tatt mot V.

G4 er en avlang steinpakning av flate stein som ligger på en svak forhøyning i terrenget. Her var matjordslaget tynt, og flere av de største steinene er tydelig flyttet på av moderne pløying. Hele steinpakningen ble ikke rensset fram, men stikk med jordbor viste at den er ca 2,5 m lang og ca 1,2 m bred og orientert Ø-V. Flere av hellene helt nord i steinpakningen forsetter ned i undergrunnen og kan dermed være kantsatte heller til en kiste.

Ca 20 meter lenger mot nord var det nok en svak forhøyning i terrenget, og sjakt I ble åpnet. Også her kom det til syne en steinpakning med større, flate stein, men denne var enda mer forstyrret av moderne pløying, og flere stein lå løst i matjorda. Over I1 er matjordslaget knappe 10 cm. Steinpakningen er laget av samme type stein som G4, en lys blågrå steintype, og danner en rektangulær steinpakning som er ca 2,2 m lang og 0,8-1 m bred og orientert NNØ-SSV.

Figur 3: I1. Steinpakningen er tydelig forstyrret av moderne pløying, men en nedgraving vises i form av noe mørkere sand mot den lyse undergrunnen. Tatt mot NNØ.

Noe mer mot NØ var det en tilsvarende svak forhøyning i terrenget som den som avslørte G4 og I1. Det ble ikke åpnet en sjakt her, men forhøyningen ble målt inn som et punkt som ligger nord for sjakt H (vedlegg 2). Dette bør ses på som en sannsynlig flatmarksgrav.

Tre avlange strukturer med jord er tolket som sannsynlige flatmarksgraver. Det dreier seg om B1, G1 og G3, som alle er svært like. Overflaten er av humusholdig jord som er noe mørkere

og fastere enn den overliggende matjorda. B1 er 1,7 x 2 m, G1 er 1,3 x 1,8 m, mens G3 er ca 1,7 m lang og av uvisst bredde da strukturen gikk inn i sjakkanten og ikke ble avdekket fult ut. Strukturen C5 kan også være en flatmarksgrav av denne typen. C5 er sirkulær, 1,5 m i diameter, og stikk med jordbor viste at den er ca 60 cm dyp, med forholdsvis lik fyllmasse hele veien. C5 hadde mindre stein i toppen av strukturen, men overflaten ble kun delvis rensset fram på sørsiden, og det lå her stein, som ikke var varmepåvirket, i fyllmassen.

Figur 4: B1 til venstre mot NV, G1 til høyre mot VNV. Målestokk 1 m.

Flatmarksgrava med skjelett fra 1958 ble funnet under dyrket mark i en grop som var ca 1,5 meter lang og ca 1 meter dyp. I gropen ble det funnet 5-6 større stein som på grunn av den steinfrie undergrunnen må ha vært intensjonelt plassert der. Skjelettet fra 1960 lå i en 1,8 m lang kiste av kantstilte heller med dekkheller. Andre paralleller til de nylig registrerte flatmarksgravene kommer fra Flakstad prestegård (gnr 30), ca 3,5 km videre mot øst. Her ble det utgravd større områder i perioden 1981-1985 og det ble blant annet funnet et flatmarksgravfelt med minimum 12 graver hvorav seks ble faglig utgravd. Det foreligger ingen sluttpublikasjon fra prosjektet og selve konteksten til gravene er dessverre dårlig beskrevet, men gravene kom fra grunne nedgravinger i fin lys sand/skjellsand og gravene ble synlige etter at pløyselaget var fjernet (Sandmo 1985: 79, Tromura: kulturhistorie nr. 5. UiT).

Disse parallellene sannsynliggjør slik jeg ser det at både de to steinpakningene og de tre mannslange nedgravningene påvist ved registreringen i 2009 er flatmarksgraver. Det ble ikke stukket med jorbor i de mulige flatmarksgravene, så det er uvisst om fyllmassen består av kun jord i toppen eller mer sandblandet jord, noe som kanskje vil være mest naturlig ved gjenfyllingen av en grav. Fyllmassen fra grava fra 1958 bestod av sand og jord, og gropen er beskrevet som en godt synlig fordypning, noe jeg tolker som at den har vært mørkere enn den omliggende lyse sanden, og dermed rimelig jordfylt.

Skjelettgrava fra 1960 er typologisk datert til merovingertid, det samme er gravfeltet fra Flakstad, og det er trolig at de nyregistrerte gravene også stammer fra yngre jernalder.

Bosetningsspor

Det ble også påvist åtte stolpehull som ikke ble tolket inn i en klar huskonstruksjon (C1-4 og 6-8). Ingen av stolpehullene ble snittet, men tolkningen er sannsynliggjort ved at det ikke er stein i bakken, og at strukturene ikke kan være steinopptrekk, den vanligste feilkilden ved

registrering av stolpehull. Stolpehullene ligger forholdsvis samlet i midten av sjakt C, og det ble ikke påvist lignende strukturer i de andre sjaktene.

I sjakt C ble det også påvist en større struktur som er tolket som et grophus. Grophus er bygninger hvor gulvet er nedgravd under markoverflaten. De kan være rektangulære, ovale eller runde med diameter fra 2,5-8 meter. Nedgravingen kan være opp mot en meter dyp og man antar at taket har hvilt direkte på bakken eller på en treramme/jordvoll. Taket kan også ha hvilt på to gavlstolper. Grophus er ofte tolket brukt som verkstedslokaler, oppbevaringshus eller andre ekstrabygninger og er ved utgravninger ofte funnet som del av større gårdsanlegg.

C10 er en oval nedgraving, 3 x 2 meter og ca 80 cm dyp. Strukturen var svakt kullholdig, og det ble påbegynt ett snitt for å undersøke profilen til nedgravingen. Snittet ble formgravd og viste en sterk skrånende nedgraving (figur 6). På grunn av sterk tidsmangel ble snittet dessverre ikke gravd til bunns. Fyllmassen bestod av ensartet mørk brungrå humusholdig jord, noe som antyder at i alle fall de øverste 40 cm av nedgravingen er fylt opp i en og samme omgang. Kullprøven har dessverre ikke så god kontekst som ønskelig, og er tatt omtrent midt i nedgravingen, ca 40 cm ned i fyllmassen (vedlegg 5). Det ble funnet svært lite kull.

Figur 5: Del av sjakt C med C10, sannsynlig grophus i forkant, stolpehull i bakgrunnen mot skolen. Målestokk 1 m. Tatt mot Ø.

Figur 6: Snitt i yterkanten av det sannsynlige grophuset C10. Tatt mot N.

I sjakt G ble det funnet en større rektangulær nedgraving med ”flaskeform”, hvorav selve flasken var 6,3 meter lang og ”flaskehalsen” 1,75 m lang. Det ble stukket med jordbor i strukturen og nedgravingen er minimum 40 cm dyp. Strukturen er kun 1,6 meter brei, og den svært beskjedne bredden gjør at strukturen kan tolket som et svært usikkert grophus.

Figur 7: G2, mulig grophus? G1 til venstre i bildet. Steinpakningen til flatmarksgrava G4 ligger helt i bakgrunnen ved den største jorddungen. Tatt mot V.

Kulturminneområdet ID nr. 130933 består av både bosetningsspor og graver, og er avgrenset av moderne bebyggelse i vest og i sør og av skolen med idrettsplass i øst. Mot nord avgrenses området av et markert søkk i terrenget ned mot havet. På grunn av forekomsten av flatmarksgraver kan området vanskelig avgrenses nærmere. Flatmarksgraver er på grunn av

sitt fravær av gravmarkering på overflaten vanskelig å oppdage, og det ble ikke funnet et mønster i hvordan de er spredt utover Sandneset. De nyregistrerte gravene kan i et langtidig perspektiv gi ny informasjon om flatmarksgravskikk og skjellsanda i området gjør det trolig at skjelettmaterialet kan være forholdsvis godt bevart, noe som gjør at gravene har et høyt framtidig forskningspotensial.

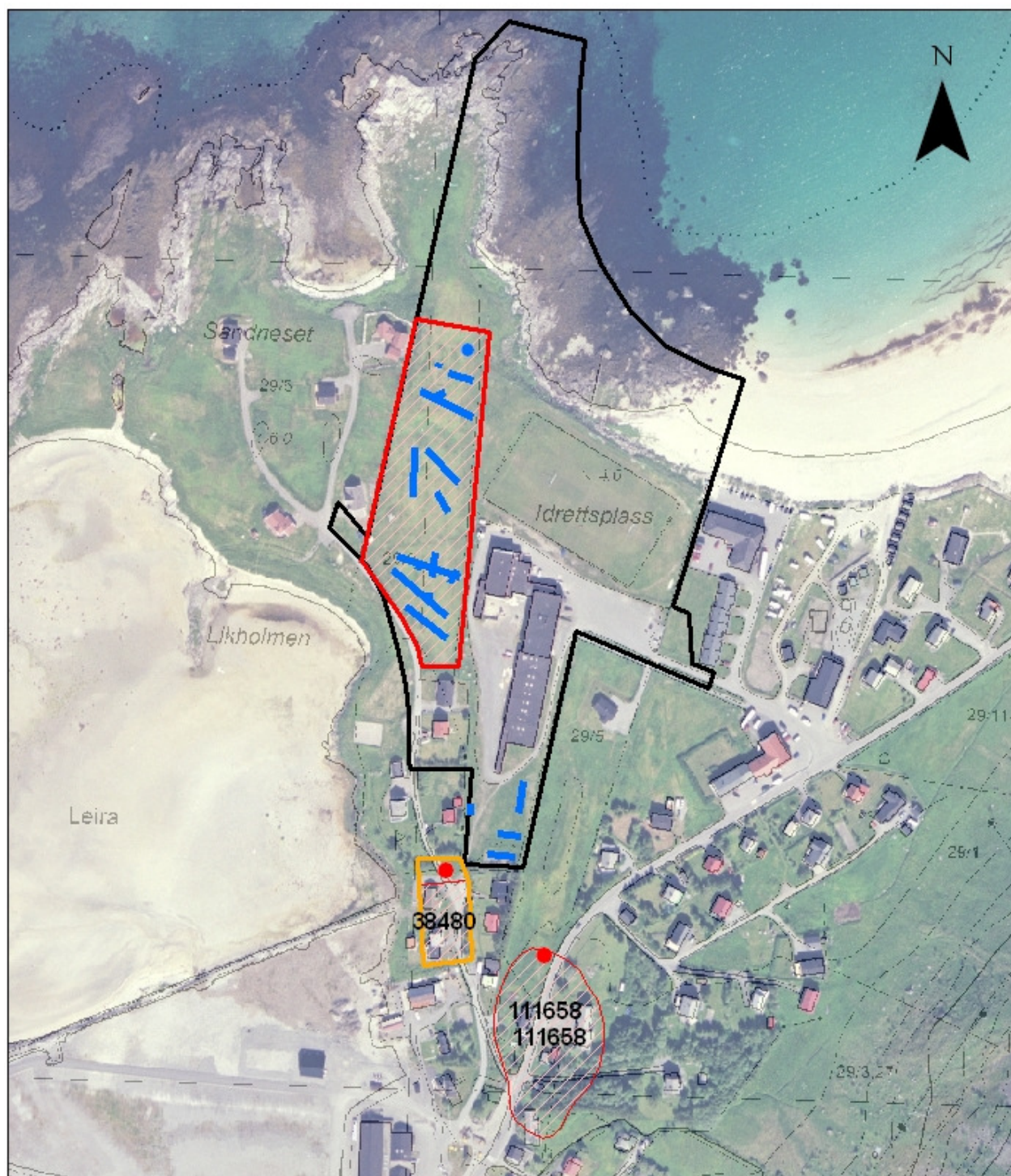
Vurdering

Den arkeologiske registreringen av reguleringsplanen for Ramberg skole påviste et automatisk fredet kulturminneområdet bestående av graver og bosetningsspor under dyrket mark. Området er innlagt i Askeladden, riksantikvarens kulturminnedatabase under ID nr. 130933.

Bodø, 23.11.2009

Anne Herstad

- Vedlegg:
- 1: Ortofoto med plangrensen og kjente kulturminner inntegnet.
 - 2: Oversikt over sjakter ved registreringen
 - 3: Kjente kulturminner i forhold til den gamle avgrensingen av flatmarksgravfeltet på Ramberg.
 - 4: Strukturliste
 - 5: Plantegning sjakt C
 - 6: Plantegning sjakt G

**Del av Ramberg gnr. 29
Flakstad kommune**

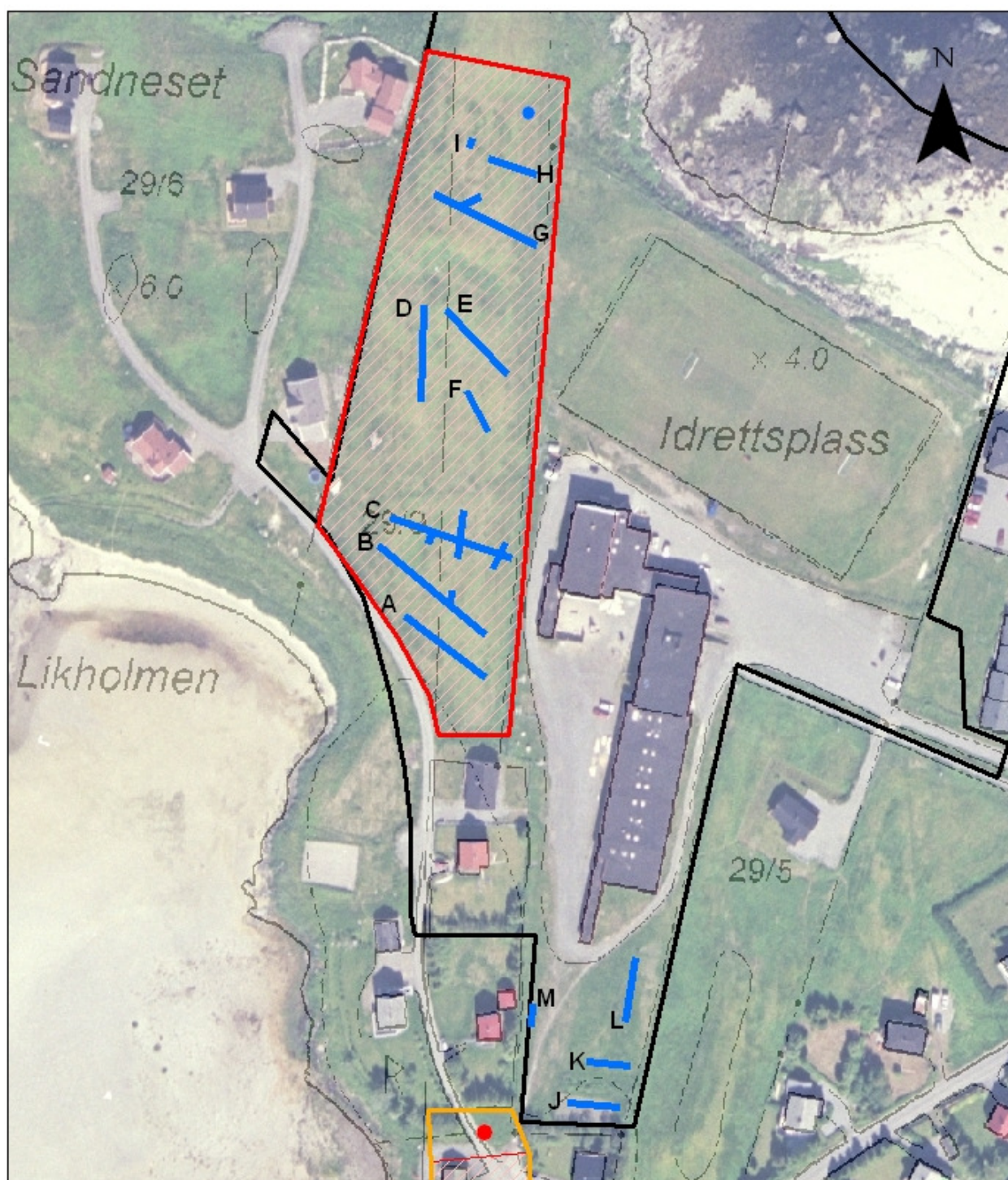
0 25 50 100 150 200 Meters

- Sjøkt
- Ny avgrensing ID 38480
- Skjelettfunn
- Automatisk fredete kulturminner_f
- Plangrense

Nordland
FYLKESKOMMUNE

Kulturminner i Nordland
Anne Herstad

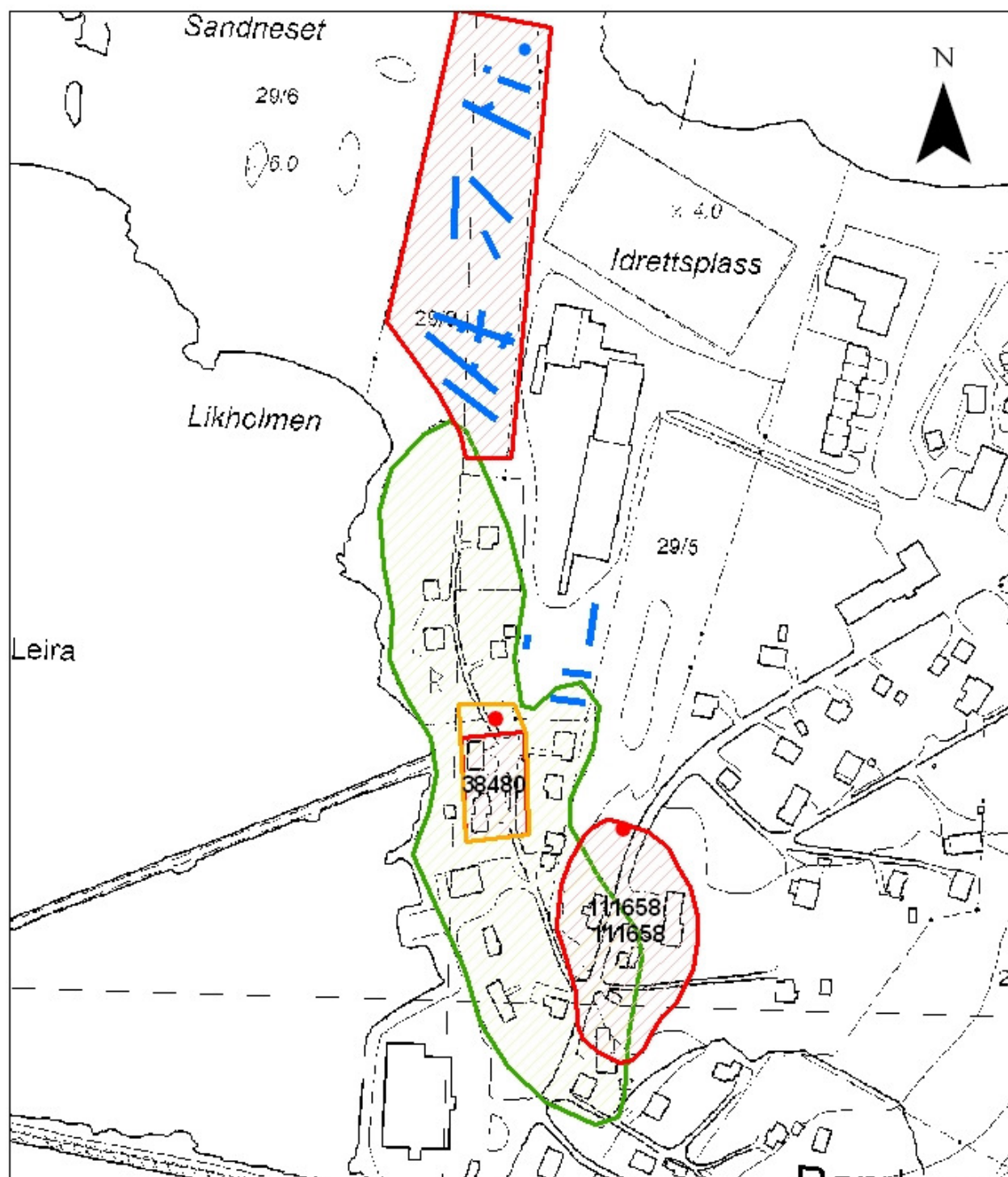

**Del av Ramberg gnr. 29
Flakstad kommune**

0 12,5 25 50 75 100 Meters

- Sjøkt
- Ny avgrensing ID 38480
- Skjelettfunn
- Automatisk fredete kulturminner_f
- Plangrense

Nordland
FYLKESKOMMUNE
Kulturminner i Nordland
Anne Herstad

**Del av Ramberg gnr. 29
Flakstad kommune**

0 20 40 80 120 160 Meters

- Sjakt
- Ny avgrensing ID 38480
- Skjelettfunn
- Automatisk fredete kulturminner_f
- Flatmarksgravfelt jmf ØK

Nordland
FYLKESKOMMUNE

Kulturminner i Nordland
Anne Herstad

STRUKTURLISTE:

Nr.	Type	Mål	Beskrivelse
B1	Mulig flatmarksgrav	1,7 x 2 m	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Tre mindre steiner langs yterkanten. Moderne matjord i toppen. N: 7554242 Ø: 426248
C1	Stolpehull	40 cm i diam.	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord.
C2	Stolpehull	75 cm i diam.	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Moderne matjord i toppen.
C3	Stolpehull	55 x 60 cm	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Moderne matjord i toppen.
C4	Stolpehull	30 x 40 cm, noe utdratt	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Moderne matjord i toppen.
C5	Nedgraving	1,5 m i diam, ca 60 cm dyp	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Moderne matjord i toppen. En del stein løst i fyllmassen, ikke varmepåvirket.
C6	Stolpehull	33 cm i diam	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Moderne matjord i toppen.
C7	Stolpehull	75 x 60 cm	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Moderne matjord i toppen.
C8	Stolpehull	50 cm i diam, noe utdratt	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Moderne matjord i toppen.
C9	Stolpehull	95 x 40 cm, noe utdratt	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Moderne matjord i toppen.
C10	Grophus	3 x 2 m, ca 80 cm dypt	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Moderne matjord i toppen. Det ble tømt et snitt langs kanten av strukturen og tatt ut en kullprøve.
C11	Nedgraving	80 x 120 cm, går inn i profilkant	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Moderne matjord i toppen.
G1	Mulig flatmarksgrav	1,3 x 1,8 m	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Moderne matjord i toppen.
G2	Mulig grophus	8 x 1,6 m, ca 40 cm dypt	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Moderne matjord i toppen.
G3	Mulig flatmarksgrav	1,7 m lang, går inn i profilkant	Fyllmasse av kompakt mørk gråbrun humusholdig sandjord. Moderne matjord i toppen.
G4	Mulig flatmarksgrav	Ca 2,5 x 1,2 m	Steinpakning av større, flate stein. Skadet av moderne pløying.
I1	Mulig flatmarksgrav	2,2 x 0,8-1 m	Steinpakning av større, flate stein. Svært skadet av moderne pløying.